

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 24 oktober 2014

Mål nr

B 5749-13

KLAGANDE

MR

Ombud: Jur.kand. FE

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Förseelse mot förordningen om kör- och vilotider samt färdskrivare, m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2013-10-22 i mål B 4931-12

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Med upphävande av hovrättens dom ogillar Högsta domstolen åtalet mot MR.

Högsta domstolen tillerkänner MR ersättning av allmänna medel för hennes kostnader för försvarare, dels vid tingsrätten med ytterligare 2 319 kr, varav 1 855 kr avser arbete och 464 kr mervärdesskatt, dels i hovrätten med 7 531 kr, varav 6 025 kr avser arbete och 1 506 kr mervärdesskatt.

Högsta domstolen lämnar MRs begäran om inhämtande av förhandsavgörande från EU-domstolen utan bifall.

MR tillerkänns ersättning av allmänna medel för sin kostnad för försvarare i Högsta domstolen med 10 367 kr, varav 8 294 kr avser arbete och 2 073 kr mervärdesskatt.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

MR har yrkat att Högsta domstolen ogillar åtalet. Hon har vidare yrkat full ersättning för rättegångskostnad vid tingsrätten samt ersättning för rättegångskostnader i hovrätten och Högsta domstolen.

MR har begärt att Högsta domstolen inhämtar förhandsavgörande från EU-domstolen.

Riksåklagaren har medgett bifall till MRs yrkande om ogillande av åtalet. Enligt riksåklagaren finns det inte skäl att inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. MR åtalades för förseelse mot förordningen (2004:865) om kör- och vilotider samt färdskrivare, m.m. (kör- och vilotidsförordningen) för att hon den 21 september 2010 hade fört en lastbil i en vägtransport inom bl.a. Stockholms län och därvid uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåtit att ta föreskriven rast efter fyra och en halv timmes körtid.
2. MR gjorde gällande att det från den påstådda körtiden om fem timmar och fyra minuter skulle räknas bort en timme och tre minuter då hon utförde vägunderhåll i enlighet med undantagsregler i kör- och vilotidsförordningen, vilka hade antagits med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 561/2006 av den 15 mars 2006 om harmonisering av viss sociallagstiftning på vägtransportområdet och om ändring av rådets förordningar (EEG) nr 3821/85 och (EG) nr 2135/98 samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 3820/85 (nedan förordning 561/2006).
3. Domstolarna har dömt MR för att hon av oaktsamhet inte tagit föreskriven rast. Påföljden har bestämts till penningböter.
4. I Högsta domstolen har inte annat gjorts gällande än att MR mellan kl. 10.21 och 16.57 den aktuella dagen förde sin lastbil under fem timmar och fyra minuter och att hon mellan kl. 15.17 och 16.20 utförde transport för vägunderhåll enligt undantagsreglerna. Huvudfrågan i Högsta domstolen är om tiden för denna vägunderhållstransport ska räknas in i MRs körperiod. Räknas tiden in i körperioden ska åtalet bifallas och i annat fall ska det ogillas.

Rättslig reglering av kör- och vilotider

5. De huvudsakliga reglerna om kör- och vilotid finns i förordningen 561/2006. Dessa regler kompletteras genom vissa andra EU-rättsliga normer samt kör- och vilotidsförordningen. Regleringen har som övergripande syfte att harmonisera konkurrensvillkor mellan olika landtransportsätt och att förbättra arbetsförhållandena och trafiksäkerheten (se artikel 1 i förordningen 561/2006).

6. I 9 kap. 5 § kör- och vilotidsförordningen har Sverige infört sanktioner mot överträdelse av föreskrifterna i förordningen 561/2006. Enligt punkten 1 i den paragrafen ska en förare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bl.a. artikel 7 första stycket i förordningen 561/2006 dömas till penningböter. Av den senare bestämmelsen framgår att en förare ska ta en sammanhängande rast om minst 45 minuter efter en körperiod om fyra och en halv timme, om han eller hon inte tar en viloperiod.

7. För att förordningen 561/2006 ska tillämpas på ett enhetligt sätt definieras vissa nyckelbegrepp (se skäl 13). Det i artikel 7 använda begreppet ”körperiod” definieras i artikel 4 q) som den sammanlagda körtiden från det att föraren börjar köra efter en viloperiod eller en rast till nästa sådan viloperiod eller rast. Körperioden får vara oavbruten eller avbruten.

8. Med i körperioden ingående ”körtid” förstås enligt artikel 4 j) i förordningen 561/2006 den tid som registreras som körning. Registrering kan ske automatiskt, halvautomatiskt eller manuellt. Genom hänvisningar till bilagorna I och I B till Rådets förordning 3821/85 av den 20 december 1985 om färdskrivare vid vägtransporter framgår att körning registreras automatiskt för föraren när fordonet befinner sig i rörelse.

9. Utöver ”körtid” ska enligt förordningen 3821/85 även registreras tid när ”arbetstagaren är tillgänglig”, tid för ”raster och dygnsviloperioder” samt tid för ”annat arbete”. Med uttrycket ”annat arbete” förstås enligt artikel 4 e) i förordningen 561/2006 all arbetstid, inbegripet arbete för samma eller annan arbetsgivare inom eller utanför transportsektorn, så som den förstås enligt definitionen i artikel 3 a) i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/15/EG av den 11 mars 2002 om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter. Det framgår av sistnämnda artikel att arbetstid utgörs av tidsperioden mellan arbetets början och slut, då arbetstagaren befinner sig på sin arbetsplats, står till arbetsgivarens förfogande och ägnar sig åt sina uppgifter eller sin verksamhet. I tidskategorin ”annat arbete” ingår bland annat sådant arbete som lastning och lossning, rengöring och tekniskt underhåll och allt annat arbete som syftar till att säkerställa fordonets och lastens säkerhet. Enligt vad som framgår av artikel 4 e) i förordningen 561/2006 ingår dock inte ”körning” i begreppet ”annat arbete”.

10. I artikel 6.5 i förordningen 561/2006 kompletteras definitionen av annat arbete. Där anges att som annat arbete ska, förutom tid enligt beskrivningen i artikel 4 e), registreras all tid som föraren kör ett fordon som används för kommersiella transporter vilka inte omfattas av förordningen samt registreras alla perioder av ”tillgänglighet” enligt definitionen i artikel 15.3 c) i förordningen 3821/85.

11. De nu redovisade reglerna innebär – i de fall inga undantag har gjorts med stöd av reglerna i artikel 13 i förordningen 561/2006 (se strax nedan) – att det i den tidskategori som registreras som annat arbete inte kan ingå tid som avser körning. Vidare följer av regleringen att om körning skulle registreras som annat arbete så påverkar det den sammanlagda körtiden.

Sverige har gjort undantag från tillämpningen av kör- och vilotidsreglerna

12. Genom artikel 13.1 i förordningen 561/2006 har medlemsstaterna getts möjlighet att medge undantag från föreskrifterna i artiklarna 5–9, om det är förenligt med de syften som ligger till grund för regleringen (se p. 5 ovan). Transport med fordon som används i samband med underhåll och kontroll av vägar kan medges undantag, se artikel 13.1 h).

13. Sverige har utnyttjat möjligheten att göra undantag från reglerna i förordningen 561/2006. Detta har skett genom att regeringen i 2 kap. 2 § kör- och vilotidsförordningen föreskrivit att artiklarna 5–9 i förordningen 561/2006 inte ska tillämpas på vissa vägtransporter inom Sverige. En transport som genomförs med stöd av ett undantag faller utanför lagens tillämpningsområde och är därmed en s.k. out of scope-körning. En typ av transporter som Sverige har undantagit är sådana som utförs med fordon som används i samband med underhåll och kontroll av vägar (se punkten 6 av nämnda paragraf i kör- och vilotidsförordningen). Beträffande sådana transporter ska därför inte förare dömas för förseelse mot föreskrifterna om rast och vila i artikel 7.

14. Undantagen i kör- och vilotidsförordningen är generellt utformade. De omfattar även artikel 6 i förordningen 561/2006. Föreskrifterna i artikel 6.5 – vilka bl.a. anger att föraren ska registrera körning med ett fordon som används för kommersiella transporter som inte omfattas av förordningen som ”annat arbete” (se p. 10 ovan) – gäller därför, enligt ordalydelsen av undantaget, inte för transporter som undantagits från förordningens tillämpning. Förhållandena vid blandad körning, dvs. växelvis körning av transporter som omfattas av förordningen och sådana som är undantagna från dess tillämpning, berörs inte. I de fall artikel 6.5 har undantagits ska tid då vägunderhålls-transport sker registreras som körning och därmed läggas till grund för

beräkning av körperioden. Det anförda föranleder frågan hur straffstadgandet ska förstås i en situation där de beskrivna undantagen gäller samtidigt.

Det straffbara området mot bakgrund av undantagen för vissa transporter

15. Reglerna i 9 kap. 5 § kör- och vilotidsförordningen utgör s.k. blankettstraffbud. Det innebär att själva straffstadgandet saknar en beskrivning av den straffbara gärningen. I stället hänvisas till EU-rättsliga normer och, indirekt, till de svenska undantagen i kör- och vilotidsförordningen där beskrivningen kan utläsas. Särskild försiktighet bör iakttas vid tillämpning av sådan strafflagstiftning med hänsyn till legalitetsgrundsatsen, som anses innefatta ett krav på bl.a. begriplighet och precision. Något hinder mot att en straffbestämmelse utfylls genom andra föreskrifter finns däremot normalt inte (jfr t.ex. NJA 2007 s. 227).

16. I förevarande mål är det i första hand fråga om hur undantagen i 2 kap. 2 § kör- och vilotidsförordningen ska förstås. Det står klart att utan undantag skulle tiden för en vägunderhållstransport ingå i underlaget för beräkning av den körperiod som gäller enligt artikel 7 i förordningen 561/2006. Om undantag skulle göras enbart från föreskrifterna i artikel 7 för vägunderhållstransporter är det vidare klart att tid för transporten skulle registreras som ”annat arbete” enligt artikel 6.5, och tiden skulle alltså inte heller vid blandad körning ingå i beräkning av körperioden enligt artikel 7.

17. Genom 2 kap. 2 § kör- och vilotidsförordningen görs ett generellt undantag från tillämpningen av artikel 6 i förordningen 561/2006. Det medför alltså att inte heller bestämmelserna om tidsregistrering i artikel 6.5 ska tillämpas vid vägunderhållstransporter. Undantaget innebär enligt sin ordalydelse att tid för körning av en sådan transport ska registreras som

”körning” enligt definitionen i artikel 4 j) jämförd med artikel 4 e), med följd att tiden ska räknas in i körperioden enligt artikel 7 tillsammans med tid för körning avseende transporter som omfattas av förordningen. Uppfattat på detta sätt är undantaget från föreskrifterna i artikel 6.5 emellertid svårt att förena med det om att föreskrifterna i artikel 7 om rast och vila inte tillämpas på vägunderhållstransporter.

18. Med hänsyn till de krav på begriplighet och precision som ska ställas på straffföreskrifter inger 9 kap. 5 § kör- och vilotidsförordningen betänkligheter mot bakgrund av utformningen av undantagen i 2 kap. 2 §. Det straffbara området beträffande förseelser mot kravet på rast och vila enligt artikel 7 i förordningen 561/2006 bör därför inte omfatta tid för transporter som är undantagna i eller med stöd av kör- och vilotidsförordningen.

Slutsats beträffande åtalet

19. Det ovan anförda leder till att det från MRs körperiod om fem timmar och fyra minuter ska räknas bort en timme och tre minuter under vilken tid hon utförde vägunderhållstransport. Hennes sammanlagda körtid utan rast har därmed inte överstigit fyra och en halv timme. Åtalet ska därför ogillas.

Frågan om förhandsbesked

20. Med hänsyn till att målet rör omfattningen av det straffbara området enligt 9 kap. 5 § kör- och vilotidsförordningen, mot bakgrund av de undantag som görs i 2 kap. 2 §, är det inte nödvändigt att inhämta förhandsbesked från EU-domstolen för att döma i förevarande sak.

